

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาษาไทยเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารประจำชาติ และเป็นปัจจัยในการสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติ (กรมวิชาการ. 2538 : 1) ด้วยความสำคัญของภาษาไทยดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยระบุถึงความสำคัญของภาษาไทยไว้ว่า ภาษาไทยมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้นการเรียนการสอนภาษาไทยจึงมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งในการฟัง พูด อ่าน และเขียนตามควรแก่วัย เห็นคุณค่าของภาษา สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักแสวงหาความรู้และมีเหตุผล (กรมวิชาการ. 2539 : 1) นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวด 4 มาตรา 24 (3) กล่าวว่า ครูต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 19) ดังนั้นครูจะต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดพัฒนาการทางภาษาทั้ง 4 ด้าน โดยให้มีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษาไทย รวมทั้งใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคล มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่านและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ และแหล่งความรู้อื่นๆ สามารถใช้ประสบการณ์จากการเรียนภาษาไทยมาช่วยในการคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาและวินิจฉัยเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล มีเจตคติที่ถูกต้อง ดังนั้น ในด้านกระบวนการสอนของครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย ผู้สอนจึงต้องเน้นให้ผู้เรียนได้คิด ลงมือทำ และการค้นหาความรู้มากกว่าการสอนที่มุ่งเน้นเนื้อหาเพียงอย่างเดียว (กรมวิชาการ. 2544 : 35)

ทักษะการอ่าน เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญช่วยทำให้เกิดความงอกงามทางสติปัญญา สามารถส่งผลให้มนุษย์ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวใน

การดำรงชีวิตได้ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ ๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็วล้วนแต่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งสิ้น การอ่านโลก อ่านหนังสือ จึงเป็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทางที่เหมาะสมและทันสมัย (สมพร มั่นตะสูตรแพ่งพิพัฒน์. 2534 :

1) นอกจากจะช่วยให้เราสามารถติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าได้ทันการแล้ว การอ่านยังช่วยเพิ่มประสบการณ์ ความรู้ ความคิด และวิจารณญาณให้คนเรามีความมองทางจิตวิญญาณของผู้อ่านให้เป็นไปทางที่ค้ำจุนได้โดยตนเอง รวมทั้งสามารถพัฒนาคนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้อย่างดี การอ่านเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมประสานความรู้ ความเข้าใจของมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาให้ถึงกัน ให้ประจักษ์ในความจริงอย่างเดียวกัน สามารถประกอบกิจต่าง ๆ อันเป็นคุณประโยชน์ร่วมกันได้เป็นอย่างดี (พนิตนันต์ บุญพามี. 2542 :

3) นอกจากนี้ การอ่านยังสามารถทำให้ผู้อ่านเป็นที่ยอมรับ ของบุคคลอื่น ๆ ในสังคมช่วยให้ผู้อ่านมีความคิดกว้างขวาง รู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ดังนั้น เราควรวางเวลาอ่านหนังสือเป็นประจำจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง หากผู้อ่านรู้จักเลือกหนังสือวิธีอ่านทั้งอ่านออกและอ่านเป็น สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านและรู้จักการวิเคราะห์วิจารณ์ในสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง (วัชร บวรณสิงห์. และนิรมล ศตวุฒิ. 2542 : 9) การอ่านนับว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่จำเป็นต้องเน้น และต้องฝึกฝนทักษะที่สำคัญ ที่จำเป็นต้องเน้น และต้องฝึกฝนทักษะให้กับผู้เรียนเป็นอย่างมากเนื่องจากการอ่านเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะสามารถทำให้ผู้อ่านสร้างความหมายหรือพัฒนาการวิเคราะห์ ตีความในระหว่างที่อ่านผู้อ่านจะต้องรู้หัวข้อเรื่องหรือจุดประสงค์การอ่าน มีความรู้ทางภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาที่ใช้ในหนังสือที่อ่าน และจะต้องใช้ประสบการณ์เดิมที่เป็นประสบการณ์พื้นฐานของผู้อ่านทำความเข้าใจกับเรื่องที่อ่านด้วย ดังนั้นการสอนอ่านจึงมีความสำคัญมาก ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างหลากหลาย ความสำเร็จของการสอนอ่านมิใช่ความสามารถทำให้นักเรียนสนใจการอ่านเพียงชั่วคราวช่วยยามเท่านั้น แต่อยู่ที่การช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่าน และเกิดนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้เรียนจะต้องนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ได้ตลอดชีวิต (กรมวิชาการ. 2545 : 190) จึงควรมีการปรับปรุงการเรียนการสอนเสียใหม่ โดยเน้นการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่านเชิงวิเคราะห์ ซึ่งถือเป็นการอ่านขั้นสูงที่สามารถเพิ่มพูนสมรรถภาพทางการวิเคราะห์วิจารณ์ อย่างมีเหตุผล จึงจะส่งผลให้เด็กสามารถนำความคิดเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้แบบสร้างแผนผังความคิด เป็นการนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสมอง ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในการวิเคราะห์คำ ภาษา สัญลักษณ์ ระบบลำดับ ความเป็นเหตุผล ตรรกวิทยา การสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะจังหวะ ถ้านำแนวคิด เทคนิควิธีการนี้มาใช้ในวงการศึกษาจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับผู้หน้าที่จัดการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่การวางแผนจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนนั้นจะสามารถพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ ศาสตร์และศิลปะด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น สามารถช่วยคิด จำ บันทึก เข้าใจเนื้อหา การนำเสนอข้อมูล และช่วยแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุกสนาน มีชีวิตชีวายิ่งขึ้น (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2544 : 75) นอกจากนี้ ธวัช บุษบาจันทร์กุล (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยโดยใช้แบบการสร้างผังความคิด พบว่าแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านในใจโดยการใช้แผนภาพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากรายงานการประเมินผลในระดับชาติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ปีการศึกษา 2546 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 65.00 ซึ่งนับว่าผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ (กรมวิชาการ, 2546 : เอกสารอัดสำเนา) และการประเมินคุณภาพการเรียนการสอนในระดับโรงเรียน ในการประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยจะพบปัญหาในเรื่องทักษะการอ่านมากที่สุด กล่าวคือ ผู้เรียนอ่านแล้วไม่สามารถนำเรื่องที่อ่านไปวิเคราะห์ วิจารณ์ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้น้อย ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยต่ำ คะแนนเฉลี่ยในปีการศึกษา 2546 เฉลี่ยร้อยละ 68.50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับที่ไม่น่าพอใจ (โรงเรียนบ้านเหล่าใหญ่, 2547 : 6-7)

จากความสำคัญของปัญหาของการอ่านดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้แผนผังความคิด เป็นวิธีหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ได้ดี เพราะการสอนโดยใช้แผนผังความคิด จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์คำ ภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับ ความเป็นเหตุผล ตรรกวิทยา การสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และจินตนาการได้เป็นอย่างดี จากเหตุผลและหลักการดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้แผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

โรงเรียนบ้านเหล่าใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

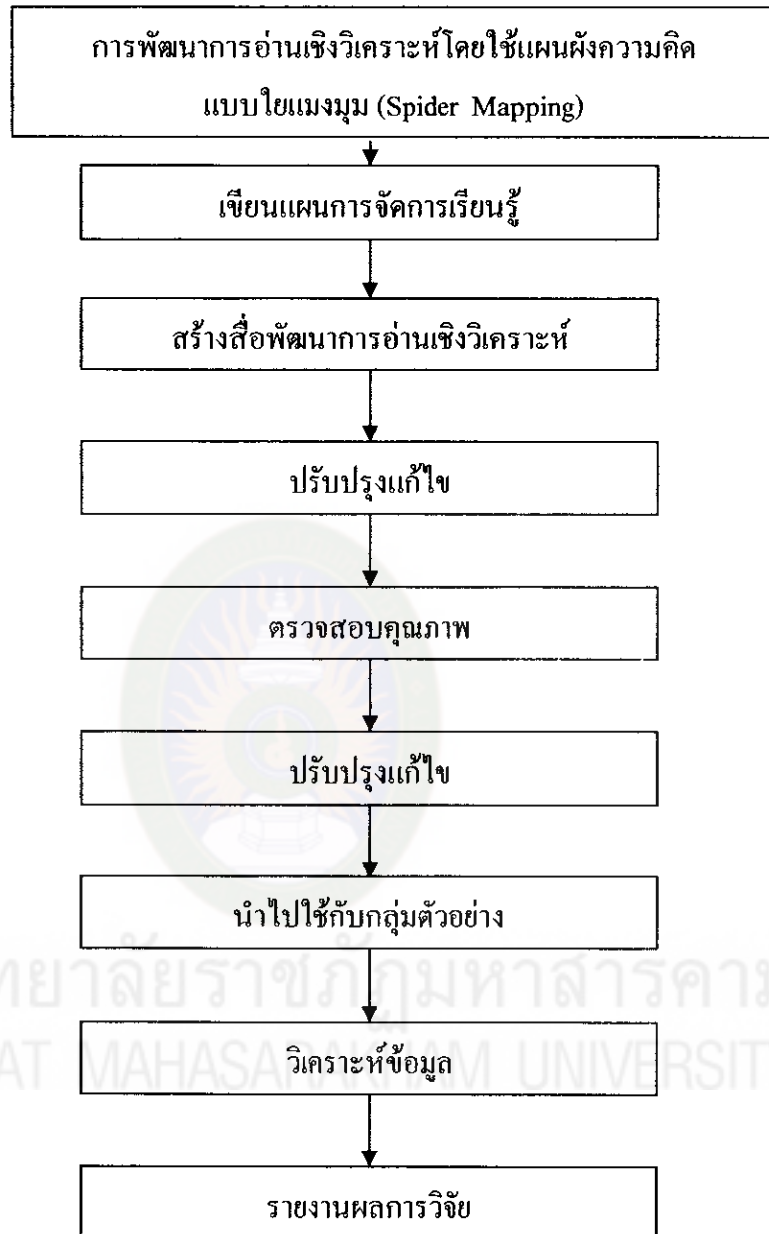
1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้แผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้แผนผังความคิด ที่สร้างขึ้น

สมมุติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้แผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้แผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิด ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้แผนผังความคิด แบบใยแมงมุม (Spider Mapping) โดยดัดแปลงตามลำดับขั้นตอนของสมพร ขาวไทย (2547 : 71 – 78) ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอน การพัฒนา 9 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการทดลองในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเหล่าใหญ่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนบ้านเหล่าใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้แผนผังความคิด

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ใช้เวลา 14 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 2 วัน จำนวน 7 สัปดาห์ (ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน)

5. สาระที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 เรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วย เนื้อเรื่องจาก หนังสือเรียน บทสนทนา บทความ โฆษณา ข่าว นิทาน และบทร้อยกรอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์ หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาไทย เพื่อประเมินสิ่งที่อ่าน ตัดสินว่าถูกหรือผิด หรือหาคุณค่าของสิ่งที่อ่าน หากความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น หาข้อแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับจินตนาการ หรือสามารถบอกได้ว่าข้อความใดเป็นข้อความที่แสดงถึงการให้โฆษณาชวนเชื่อ ประกอบด้วย

- 1.1 การอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์โดยอ่านจากบทเรียน
- 1.2 การอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์โดยอ่านจากบทสนทนา
- 1.3 การอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์โดยอ่านจากบทความ
- 1.4 การอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์โดยอ่านจากโฆษณา
- 1.5 การอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์โดยอ่านจากข่าว
- 1.6 การอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์โดยอ่านจากนิทาน
- 1.7 การอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์โดยอ่านจากบทร้อยกรอง

2. การสอนโดยใช้แผนผังความคิด หมายถึง การสอนโดยใช้แผนภาพที่แสดง

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดหลักกับความคิดรอง โดยเขียนความคิดรวบยอดหลักที่สำคัญไว้ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ แล้วเขียนคำอธิบายหรือบอกลักษณะของความคิดรองลงไปในลักษณะของใยแมงมุม (Spider Mapping)

3. แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนเกี่ยวกับรายละเอียดในการจัดกิจกรรมที่ใช้แผนผังความคิด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 14 แผนการสอน

4. แบบฝึกทักษะ หมายถึง แบบฝึกหัดที่ใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับฝึกทักษะภาษาไทย เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้สามารถอ่าน วิเคราะห์เรื่อง เข้าใจเรื่องที่อ่าน และเกิดความแม่นยำในการคิดวิเคราะห์

5. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้แผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทุกคนที่ได้จากการทำแบบฝึกหัดหลังจากเรียนจบแต่ละแผน รวมกับคะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ระหว่างเรียนซึ่งได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไป

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทุกคนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน เมื่อเรียนจบทุกแผน ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไป

6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ หมายถึง คะแนนของนักเรียนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์ จำนวน 40 ข้อ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพ
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด ในเรื่องอื่นๆ และในระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป